

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงโปรดพุทธบริษัทนั้น มีเหตุผลที่ทำให้ทรงแสดง ๔ ประการคือ (๑) อัดตชฌาสยะ ทรงแสดงตามอัธยาศัยของพระองค์เอง (๒) ปรัชฌาสยะ ทรงแสดงตามอัธยาศัยของผู้ฟัง (๓) ปุจฉาสลิกะ ทรงแสดงเพราะมีผู้กราบทูลถามปัญหา (๔) อัตตูปัตตติกะ ทรงแสดงเพราะมีเหตุเกิดขึ้น^๑ ที่พระองค์ทรงแสดงตามอัธยาศัยของพระองค์ เช่น อากังขยสูตร^๒ มหาสติปัฏฐานสูตร^๓ อริยวงศ์สูตร^๔ ที่ทรงแสดงตามอัธยาศัยของผู้ฟัง เช่น ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร^๕ จูฬราหูโลวาทสูตร^๖ มหาราหูโลวาทสูตร^๗ ที่ทรงแสดงเพราะมีผู้กราบทูลถามปัญหา เช่น เทวตาสังยุต^๘ สามัญญผลสูตร^๙ อาฬวกสูตร^{๑๐} ที่ทรงแสดงเพราะมีเหตุเกิดขึ้น เช่น ธรรมทายาทสูตร^{๑๑} ปุตตมังสุปมสูตร^{๑๒} ทารุกขันธูปมสูตร^{๑๓} พระสูตรเหล่านี้ท่านยกเป็นตัวอย่างประกอบเหตุที่ทำให้พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรม^{๑๔}

^๑ ดูรายละเอียดใน ที.สี.อ. (บาลี) ๑/๘๕, ที.สี.อ. (ไทย) ๑/๑/๑๕๖.

^๒ ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๒/๖๔-๖๙/๕๖-๖๒.

^๓ ดูรายละเอียดใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๗๒-๔๐๕/๓๐๑-๓๔๐, ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๐๕-๑๓๘/๑๐๑-๑๓๑.

^๔ ดูรายละเอียดใน อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๒๘/๔๓-๔๕.

^๕ ดูรายละเอียดใน วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๓-๑๗/๒๐-๒๕, ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๐๘๑/๕๙๒-๕๙๖, ขุ.ป. (ไทย) ๓๑/๓๐/๔๘๒-๔๘๖.

^๖ ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๐๗-๑๒๒/๑๑๗-๑๒๔.

^๗ ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๑๓-๑๒๑/๑๒๕-๑๓๓.

^๘ ดูรายละเอียดใน ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑-๘๑/๑-๘๖.

^๙ ดูรายละเอียดใน ที.สี. (ไทย) ๙/๑๕๐-๒๕๓/๔๘-๘๖.

^{๑๐} ดูรายละเอียดใน ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๔๖/๓๕๑-๓๕๔, ขุ.สุ. (ไทย) ๒๕/๑๐/๕๔๒-๕๔๕.

^{๑๑} ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๙-๑๒๑-๓๓/๒๗-๓๓.

^{๑๒} ดูรายละเอียดใน ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๖๓/๑๑๙-๑๒๓.

^{๑๓} ดูรายละเอียดใน อง.ฉก. (ไทย) ๒๒/๔๑/๔๙๓-๔๙๔.

^{๑๔} ผู้วิจัยได้นำพระสูตรที่ท่านแสดงไว้ในเหตุเกิดพระธรรมเทศนามาเป็นตัวอย่างข้อละ ๓ สูตร ดูรายละเอียดใน ที.สี.อ. (บาลี) ๑/๘๕-๙๖, ที.สี.อ. (ไทย) ๑/๑/๑๕๖-๑๕๘.

พระสูตรที่ท่านยกตัวอย่างไว้ในเหตุเกิดพระธรรมเทศนา ๔ ประการนั้น ส่วนมากเป็นพระธรรมเทศนาที่พระพุทธองค์ทรงแสดงแก่บริษัท ๔ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ แต่มีใช้ว่า พระพุทธเจ้าจะทรงแสดงธรรมสอนแต่ผู้ใหญ่เท่านั้น พระองค์ก็ทรงแสดงธรรมสำหรับเด็กด้วย เช่น ทรงแสดงธรรมะสำหรับสอนสามเณรอาหุล

พระอรรถกถาจารย์อธิบายเรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมะสำหรับเด็ก ซึ่งพระองค์จะทรงแสดงธรรมะสำหรับเด็กตามความเหมาะสม ควรแก่ฐานะและเหตุการณ์ เช่น ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมโปรดพระโอรสคือ พระราหุล พอสรุปความได้ว่า ตอนที่พระพุทธองค์โปรดให้พระราหุล อายุ ๗ ขวบวชเป็นสามเณร พระองค์ทรงดำริว่า “กุมารอายุน้อยย่อมพูดจาสนทนากว้างคำที่ไม่สมควร” ทรงรับสั่งกับพระราหุลว่า “สามเณรอาหุลไม่ควรจะพูดเรื่องดิรัจฉานกถา” แล้วทรงแสดงธรรมโปรดแบบถามตอบเรียกกันว่าสามเณรปัญหา^{๑๕} ต่อมาพระพุทธเจ้าทรงดำริว่า พวกคนหนุ่มชอบพูดเท็จ สิ่งที่ตนไม่เห็นก็บอกว่าตนเห็น สิ่งที่ตนเห็นก็บอกว่าตนไม่เห็น^{๑๖} จึงทรงแสดงธรรมโปรดพระโอรส ว่าด้วยเรื่องสมณะถ้าไม่มีความละเอียดรอบคอบทั้งที่รู้ ก็เหลือความเป็นสมณะเพียงนิดหนึ่งเหมือนน้ำในภาชนะ^{๑๗}

นอกจากนี้ พระพุทธองค์ยังทรงแสดงธรรมะสำหรับเด็ก สอนให้เด็กที่ทำร้ายสัตว์รู้ว่า ตนรักสุขสัตว์อื่นก็รักสุข จึงไม่ควรทำร้ายสัตว์อื่น^{๑๘} ทรงแสดงธรรมะสำหรับเด็กสอนให้สิ่งกลางมาณพู้วิธีไหว้ทิศตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา^{๑๙} มีเด็กหลายคนที่ได้ฟังธรรมะสำหรับเด็กซึ่งตนได้ฟังแล้วนำมาเล่าไว้เมื่อท่านมาบวชในพระพุทธศาสนา เช่น พระสุมังคละ เล่าว่าท่านได้ฟังธรรมเมื่ออายุ ๗ ขวบแล้วออกบวชเป็นสามเณร^{๒๐} พระปัญจสีลสมาทานิยะ เล่าว่าท่านอายุ ๕ ขวบ ได้ฟังธรรมะรักษาศีลตามที่มารดาบิดาไปฟังมาแล้วสั่งสอน ต่อมาท่านได้ออกบวชเป็นสามเณร^{๒๑} ในเรื่องนี้ มารดาบิดาเป็นสื่อนำธรรมะมาสอนลูกต่อซึ่งปัจจุบันมารดาบิดาก็สามารถซื้อหนังสือการ์ตูนธรรมะมาให้ลูกอ่านเป็นการสอนธรรมะลูกได้ พระอสนโณปิยเล่าว่า ท่านอายุ ๕ ขวบ ได้ฟังธรรมแล้วบรรลอรหัตตผล^{๒๒} ที่ท่านบรรลอรหัตตผลนั้น เนื่องจากท่านได้สั่งสมบารมีมาแต่อดีตชาติด้วย ปัจจุบัน เมื่อ

^{๑๕} ดูรายละเอียดใน ขุ.ข. (ไทย) ๒๕/ ส.สพ.อ.(บาลี) ๓/๓๕๐/๑๖๒, ส.สพ.อ.(ไทย) ๔/๒/๑๖๘.

^{๑๖} ม.ม.อ. (บาลี) ๒/๑๐๗/๙๔, ม.ม.อ. (ไทย) ๒/๑/๒๗๓.

^{๑๗} ดูรายละเอียดใน ม.ม. (บาลี) ๑๓/๑๐๗-๑๑๒/๙๔-๙๑, ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๐๗-๑๑๒/๑๑๗-๑๒๔.

^{๑๘} ดูรายละเอียดใน ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๓๑-๑๓๒/๗๓, ขุ.ธ.อ. (ไทย) ๕/๗๒-๗๓.

^{๑๙} ดูรายละเอียดใน ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๔๒-๒๔๗/๑๙๙-๒๑๘.

^{๒๐} ดูรายละเอียดใน ขุ.อป. (ไทย) ๓-/๑๑๘-๑๑๙/๑๑๙.

^{๒๑} ดูรายละเอียดใน ขุ.อป. (ไทย) ๓๒/๑๔๕-๑๔๖/๑๔๐.

^{๒๒} ดูรายละเอียดใน ขุ.อป. (ไทย) ๓๒/๗๖/๑๙๙.

เด็กมีอรรถาธิบายดีมาแต่อดีต แต่มาอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีก็อาจเป็นเด็กดีไปตามสภาพสังคม แต่เมื่อได้ศึกษาระบบสำหรับเด็กผ่านหนังสือการ์ตูน ก็อาจกลับเป็นเด็กที่ดีตามอรรถาธิบายเดิมได้ง่าย พระคตัญญูกล่าวว่า ท่านอายุ ๗ ขวบ ได้ออกบวชจิตใจผ่องใส^{๒๓} ที่ท่านเป็นอย่างนั้นก็เพราะท่านได้สร้างคุณความดีไว้ในอดีตชาติ เมื่อได้พบพระพุทธศาสนาท่านจึงมีจิตใจผ่องใสออกบวช ณ ปัจจุบันชาติ เมื่อขณะที่ท่านยังเป็นเด็กได้ศึกษาระบบที่เหมาะสมกับอายุเหมาะกับยุคสมัยก็สามารถหล่อหลอมอรรถาธิบายของเด็กให้เป็นไปในทางที่ดีได้

ปัจจุบัน การสอนธรรมะสำหรับเยาวชนได้วิวัฒนาการตามยุคสมัย จากการที่เด็กตามบิดามารดาไปสมทานรักษาศีลฟังธรรมที่วัด เปลี่ยนมาเป็นการใช้สื่อภาพการ์ตูนธรรมะสำหรับเด็กหรือเยาวชน โดยใช้ภาพประกอบเพื่อจูงใจเด็กที่ชอบภาพการ์ตูนให้ได้ศึกษาระบบไปด้วย เช่น หนังสือการ์ตูนพุทธประวัติและหนังสือการ์ตูนธรรมะซึ่งเป็นที่ยอมรับและสนใจของเด็ก เช่น ภาพเขียนในหนังสือพระพุทธเจ้าที่ปางกร เขียนโดย โอม รัชเวทย์ นำเสนอเรื่องสุเมธดาบส หนังสือการ์ตูนผจญภัยตามรอยพระพุทธเจ้า โดยเล่าเรื่องชาดก ๕๐๐ ชาติ^{๒๔}

นอกจากนี้ ยังมีหนังสือการ์ตูนพุทธประวัติและสื่อการสอนพระพุทธศาสนาสำหรับเยาวชนอีกมากมายที่ได้รับการจัดทำและพัฒนาขึ้นตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบัน หนังสือการ์ตูนสอนธรรมะสำหรับเด็กมีเผยแพร่จำนวนมาก ซึ่งผู้เขียนได้เขียนตามอรรถาธิบายของตนบ้าง เขียนคล้ายตามอรรถาธิบายเยาวชนผู้อ่านบ้าง มีทั้งหนังสือการ์ตูนที่ผู้แต่งเรียบเรียงคล้ายตามหลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนาที่สอนตามโรงเรียนบ้าง และการ์ตูนพุทธประวัติที่เยาวชนสามารถเข้าถึงได้และมีเนื้อสาระที่เด็กเข้าใจเองได้หรือต้องอาศัยครูผู้สอนหรือผู้ปกครองอธิบายความให้เข้าใจและอาศัยการ์ตูนเป็นเครื่องช่วยอธิบายความเพื่อให้เยาวชนหรือเด็กๆ เข้าใจได้ง่ายขึ้น ดังที่ ภักทรพัย มังคะดานะรา ได้แสดงความเห็นไว้สรุปได้ว่า “การ์ตูนช่วยละลายความซับซ้อน คลายความตึงเครียด เป็นสื่อบอกเล่าเป็นไป รวมถึงแสดงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตสะท้อนความคิด สะท้อนเหตุการณ์ของบุคคล หรือกลุ่มคนหนึ่งสู่กลุ่มผู้อ่าน ด้วยภาษาสากลที่ไม่จำกัดชาติพันธุ์”^{๒๕} ด้วยเหตุผลที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำวิจัยในเรื่องนี้ เพื่อต้องการจะหาคำตอบว่าการ์ตูนพุทธประวัติมีส่วนช่วยให้เด็กเยาวชนเข้าใจธรรมะได้มากน้อยเพียงใด

^{๒๓} คุรยละเอียดใน ขุ.อป. (ไทย) ๓๒/๑๐/๒๒๔.

^{๒๔} สุรศักดิ์ ตรินนท์, ผจญภัยตามรอยพระพุทธเจ้า ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พีเอ็ม เค แอนด์ สกายพริ้นติ้งส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๕๓.

^{๒๕} ภักทรพัย มังคะดานะรา, “การนำเสนอลักษณะของวีรบุรุษในหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่นในประเทศไทย”, วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑).

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับกำเนิดและพัฒนาการของสื่อการ์ตูน
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการ์ตูนพุทธประวัติและหลักธรรมที่สอดแทรกในพุทธประวัติ
- ๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์ความเข้าใจธรรมะของเด็กผ่านสื่อการ์ตูนพุทธประวัติ

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

- ๑.๓.๑ ศึกษาพุทธประวัติและวิธีการเผยแพร่หลักธรรมในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกา และคัมภีร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจากเอกสารงานวิจัย สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง
- ๑.๓.๒ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับกำเนิดและพัฒนาการของสื่อการ์ตูน ขอบเขตเนื้อหาการ์ตูนพุทธประวัติ ได้แก่ หนังสือ “พุทธประวัติประกอบภาพ” บรรยายเรื่องโดย พระเมธีวราลังการ (ประกอบ ธมมเสฏฐโฐ ป.ธ.๙) ลำดับภาพและจัดพิมพ์โดย พระเทพสาครมุนี (สมบุรณ์ ปญญาวุธ ป.ธ.๙)
- ๑.๓.๓ ศึกษาวิเคราะห์ความเข้าใจธรรมะผ่านสื่อการ์ตูน “หนังสือพุทธประวัติประกอบภาพ” ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔/๓ ปีการศึกษา ๒๕๕๘ โรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม แขวงบางด้วน เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร จำนวนนักเรียน ๓๔ คน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๔.๑ กำเนิดและพัฒนาการของสื่อการ์ตูน มีแนวคิด ทฤษฎีเป็นมาอย่างไร?
- ๑.๔.๒ เนื้อหาของการ์ตูนพุทธประวัติเป็นอย่างไร และมีหลักธรรมสอดแทรกไว้อย่างไร?
- ๑.๔.๒ สื่อการ์ตูนพุทธประวัติมีอิทธิพลต่อความเข้าใจธรรมะของเด็กหรือไม่?

๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ **หลักธรรม** ในงานวิจัยนี้ หมายถึง หลักคุณธรรมและจริยธรรมที่สอดแทรกในการ์ตูนพุทธประวัติ ได้แก่ ความกตัญญู, ความ پاکเพียร(วิริยะ), ความเมตตา, ความเสียสละ(จาคะ) และความอดทน (ขันติ)

๑.๕.๒ **วิธีการสอนธรรมแก่เด็ก** หมายถึง การสอนธรรมแก่เด็กโดยยึดถือวิธีการรูปแบบ และเทคนิคที่พระพุทธองค์ทรงใช้สอนธรรมแก่เด็ก เช่น ทรงสอนให้เด็กงดเว้นจากการฆ่าสัตว์เลื้อยคลาน โดยทรงใช้วิธีอุปมาอุปไมยให้เด็กรู้ชัดว่า คนเรารักสุขเกลียดทุกข์ฉันใด สัตว์อื่นก็รักสุขเกลียดทุกข์ฉันนั้น ดังนั้นจึงไม่ควรเบียดเบียน บีฑา และฆ่าทำร้ายกันเป็นต้น

๑.๕.๓ **เด็ก** ในงานวิจัยนี้ หมายถึง เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔/๓ ปีการศึกษา ๒๕๕๘ โรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม แขวงบางด้วน เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด ๓๔ คน

๑.๕.๔ **สื่อการ์ตูน** หมายถึง ภาพการ์ตูนที่มีผู้เขียนตีพิมพ์เผยแพร่ ใช้ภาพที่เขียนขึ้นที่มีลักษณะเป็นภาพที่เลียนแบบมนุษย์ สัตว์ ต้นไม้ และสิ่งอื่น ประกอบเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจว่าเป็นภาพประกอบในเรื่องนั้น ในงานวิจัยนี้ หมายถึง หนังสือการ์ตูนพุทธประวัติประกอบภาพ ฉบับบรรยายเรื่องโดย พระเมธีวราลังการ (ประกอบ ธรรมเสฏฐ์ ป.ธ.๙)^{๒๖} ลำดับภาพและจัดพิมพ์โดย พระมหาสมบุญ ปญญาวุธ^{๒๗}

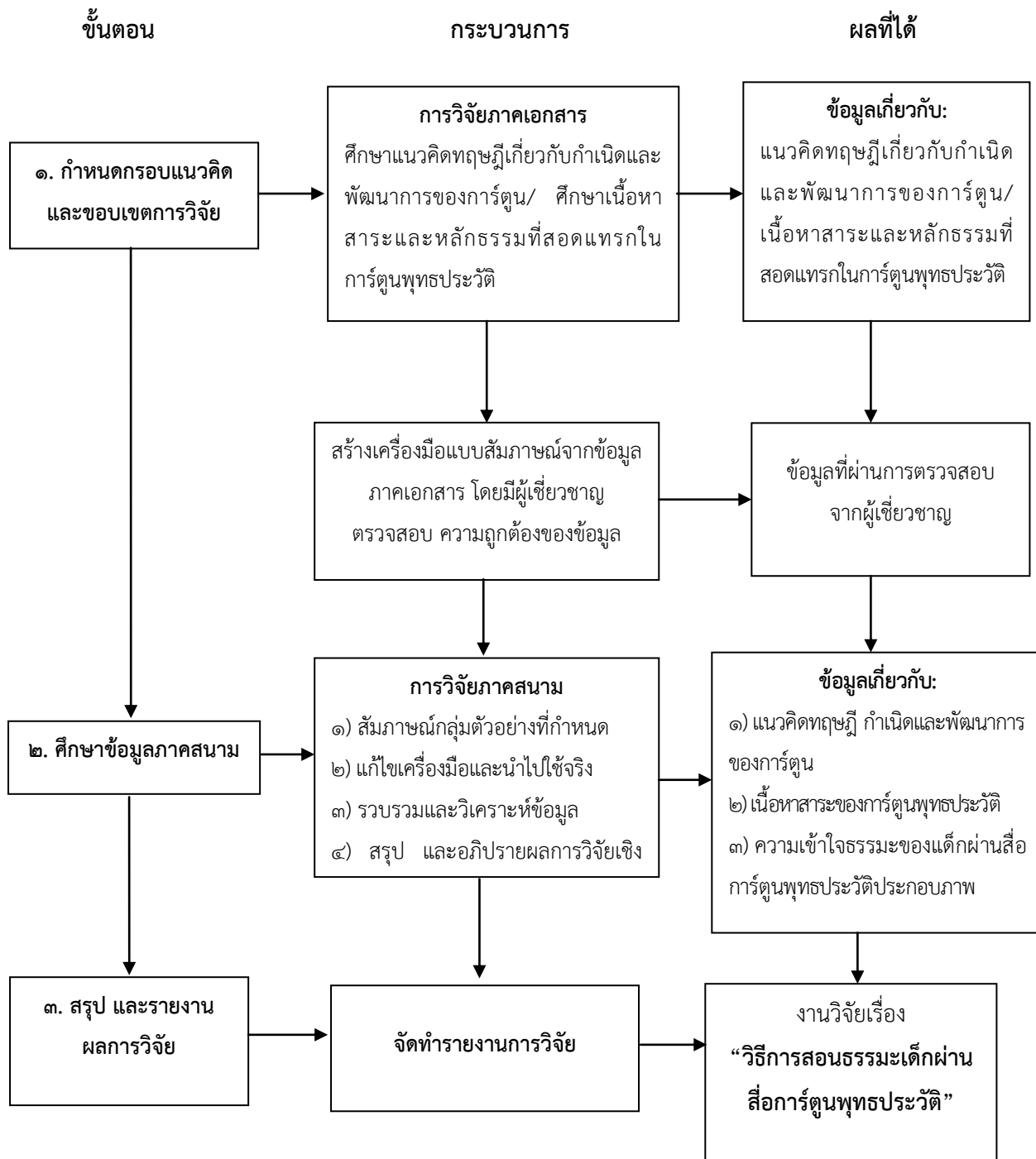
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) เน้นการวิจัยเอกสาร โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ ตามแผนภูมิที่ ๑ ดังนี้

^{๒๖} พระธรรมเจดีย์ เจ้าคณะภาค ๑๓ วัดกัลยาณมิตร กรุงเทพมหานคร

^{๒๗} พระเทพสาครมุนี (สมบุญ ปญญาวุธ ป.ธ.๘) เจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาคร วัดเจษฎาราม จ.สมุทรสาคร

แผนภูมิที่ ๑ แสดงขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

๑.๗ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ก. หนังสือ:

๑.๗.๑ **สำนักพิมพ์อมรินทร์คอมมิกส์** ได้กล่าวถึงการทำหนังสือการ์ตูนธรรมไว้ในหนังสือพระที่ปังกรและพระสุเมธดาบส พอสรุปได้ว่า การทำหนังสือพระพุทธศาสนาในรูปแบบของการ์ตูนนั้นมีจุดประสงค์ที่จะสื่อสารโดยตรงกับเด็กและเยาวชนเป็นด้านหลัก เพื่อให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าแห่งพระธรรมที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนให้ชาวพุทธถือเป็นหลักครองตน การ์ตูนมิได้จำกัดกรอบแห่งการรับรู้เพียงแค่เด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงพุทธศาสนิกชนทั่วไป ในความเป็นพุทธศาสนิกชนนั้น การรับรู้พุทธประวัตินับว่ามีส่วนสำคัญในขั้นต้น พระพุทธเจ้าสอนให้พุทธศาสนิกชนรู้และเข้าใจในเรื่องของการเวียนว่ายตายเกิดเป็นต้น^{๒๘}

๑.๗.๒ **สำนักพิมพ์อมรินทร์คอมมิกส์** ได้กล่าวถึงเรื่องพุทธประวัติไว้ในหนังสือ(การ์ตูน)พุทธประวัติ สรุปว่า “เรื่องราวพุทธประวัติ นับตั้งแต่การประสูติ ตรัสรู้ ปฐมเทศนา และปรินิพพาน จากแบบเรียนหรือจากภาพจิตรกรรมฝาผนังในวัด ทำให้ผู้ศึกษารู้ถึงความเสียสละของพระพุทธองค์ผู้ทรงเกิดในวรรณะกษัตริย์ มีชีวิตสุขสบาย แต่พระองค์ยอมสละทุกอย่าง เพื่อแสวงหาหนทางหลุดพ้น” ซึ่งในหนังสือการ์ตูนดังกล่าวนี้ ได้เล่าพุทธประวัติมีภาพการ์ตูนประกอบ นับตั้งแต่เทพบุตรสันตสิติจุติลงมาปฏิสนธิในครรภ์ของพระมารดาเพื่อตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าจนถึงเสด็จดับขันธปรินิพพาน^{๒๙}

๑๖๓. **สุรศักดิ์ ตรินนท์ และพิศาล เพ็ญทรวง** ได้กล่าวถึงการทำหนังสือ ฃฉนุภยตามรอยพระพุทธเจ้าไว้ในหนังสือ ฃฉนุภยตามรอยพระพุทธเจ้าเล่ม ๑ พอสรุปได้ว่า ทีมงานการ์ตูนเลิร์นนิ่งของบริษัทสกายบุ๊คส์ ได้ผลิตการ์ตูนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักธรรมเพื่อให้้องๆ ได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ได้นำนิทานชาดกซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเสวยพระชาติของพระพุทธองค์ที่มีมากกว่า ๕๐๐ ชาติ มาถ่ายทอดให้น้อยเยาวชนได้ศึกษาในรูปแบบการ์ตูน^{๓๐}

๑๖๔ **วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์ (ครูหุຍ)** การรรมการและเลขานุการมูลนิธิสร้งสรรค์เด็กให้ควมเห็น ว่า ควรรหาโมเดลหรือชุดควมรู้เกี่ยวกับการ์ตูนที่ดีมาเป็นแนวทางในการทำงานของผู้ผลิตการ์ตูน เพื่อ

^{๒๘} สำนักพิมพ์อมรินทร์คอมมิกส์, **พระที่ปังกรและสุเมธดาบส**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่งจำกัด, ๒๕๕๒).

^{๒๙} สำนักพิมพ์อมรินทร์คอมมิกส์, **พุทธประวัติ**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, มปป.)

^{๓๐} สุรศักดิ์ ตรินนท์ และพิศาล เพ็ญทรวง, **ฃฉนุภยตามรอยพระพุทธเจ้า เล่ม ๑**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี เอ็น แอนด์ สกายพริ้นติ้ง จำกัด, ๒๕๕๑).

ตอบสนองความต้องการและการรับรู้ให้เหมาะสมกับเด็กในแต่ละช่วงวัยด้วย การ์ตูนดี ส่งเสริมคนทำการ์ตูน เพื่อเปิดช่องทางให้คนทำการ์ตูนไม่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของความเป็นธุรกิจ^{๓๑}

๑.๖.๕ **ประจวบ พักผล** อธิบายความหมายของการ์ตูนว่า เป็นภาพวาดง่ายๆ ที่ไม่เหมือนของจริงของคน สัตว์และสิ่งของ โดยอาศัยรูปร่างธรรมชาติในการสื่อความหมาย^{๓๒}

๑.๖.๖ **วิริยะ สิริสิงห** อ้างใน สำราญ พวงมาลัย ได้กล่าวถึงการผลิตบทเรียนการ์ตูนสรุปความว่า (๑) สีของภาพมีอิทธิพลต่อความต้องการอ่านและสิ่งผลต่อความชอบของเด็ก (๒) ขนาดของภาพหนังสือการ์ตูนสำหรับเด็กต้องได้ขนาดที่เด็กชอบ (๓) ภาษาและตัวอักษรต้องใช้ตัวหนังสือที่ใช้ภาษาง่ายๆ คำซ้ำบ่อยๆ มีคำคล้องจองมีจังหวะในการเล่นคำ มีตัวหนังสือน้อย ใช้ตัวอักษรธรรมดา ใช้ตัวอักษรสีดำพิมพ์บนพื้นขาว^{๓๓}

ข. งานวิจัยและวิทยานิพนธ์

๑.๖.๗ **พระไพศาล วิสาโร (ดิษฐพันธ์)** กล่าวถึงหลักพุทธธรรมในหนังสือ การ์ตูนญี่ปุ่นเรื่อง “คนจริงจอมกะล่อน คุณิมิตซี” ว่า การวิจัยเรื่อง หลักพุทธธรรมในหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่นเรื่อง “คนจริงจอมกะล่อน คุณิมิตซี” มีหลักพุทธธรรมคือ อริยสัจ ๔ ทั้งฝ่ายกุศลธรรมและฝ่ายอกุศลธรรม ผลของการวิจัยพบว่า หนังสือการ์ตูนญี่ปุ่นมีการนำเสนอเนื้อหาและภาพซึ่งบ่งบอกหลักพุทธธรรมด้วยโลกียะ คือ อริยสัจ ๔ ได้แก่ ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ และมรรค โดยทุกข์และสมุทัยเป็นฝ่ายอกุศลธรรม นิโรธและมรรคเป็นฝ่ายกุศลธรรม^{๓๔}

๑.๖.๘ **สมพร ศิริวัฒน์ชัยพร** ได้ศึกษาการใช้การ์ตูนประกอบการสอนความเข้าใจในการอ่านวิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางความเข้าใจในการอ่านกลุ่มที่ไม่ใช้การ์ตูนประกอบการสอนจะต่ำกว่ากลุ่มใช้การ์ตูนประกอบการสอน^{๓๕}

๑.๖.๙ **สุรศักดิ์ ปาเฮ** ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากหนังสือการ์ตูนประกอบการสอน ระหว่างการเรียนด้วยหนังสือการ์ตูนที่มีคำบรรยายและบทสนทนาเป็นตัวเรียงพิมพ์กับหนังสือการ์ตูนที่มีคำ

^{๓๑} วัลลภ ดังคณานุรักษ์, **สุขภาพคนไทย**, (นครปฐม: บริษัทอังก์ ออน เปเปอร์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๖๒-๖๕.

^{๓๒} ประจวบ พักผล, “ผลของการใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอนจริยศึกษาที่มีต่อมโนทัศน์ของจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖).

^{๓๓} วิริยะ สิริสิงห, อ้างใน สำราญ พวงมาลัย, **การสร้างสรรคัวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุริยสาส์น, ๒๕๓๗), หน้า ๔๘.

^{๓๔} พระไพศาล วิสาโร (ดิษฐพันธ์), “หลักพุทธธรรมในหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่นเรื่อง “คนจริงจอมกะล่อน คุณิมิตซี”, **ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

^{๓๕} สมพร ศิริวัฒน์ชัยพร, “การใช้การ์ตูนประกอบการสอนความเข้าใจในการอ่านวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๘).

บรรยาย และบทสนทนาเป็นตัวเรียงพิมพ์กับหนังสือการ์ตูนที่มีคำบรรยายและบทสนทนาเป็นตัวเขียน ผลปรากฏว่านักเรียนจะชอบหนังสือการ์ตูนที่มีบทสนทนาเป็นตัวเรียงพิมพ์มากกว่าที่จะเป็นตัวเขียน^{๓๖}

๑.๖.๑๐ **อมรรัตน์ เกสรวัฒนะ** ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างหนังสือการ์ตูนภาพยกระดบัสตราคาเยา “เรื่อง โสนน้อยเรือนงาม” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ผลการวิจัยปรากฏว่า ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ และความคิดเห็นของครูภาษาไทย และครูผู้สอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย เกี่ยวกับหนังสือการ์ตูนภาพยกระดบัสตราคาเยาในเกณฑ์ดีมาก และความคิดเห็นของนักเรียนอยู่ในเกณฑ์สูง นอกจากนี้นักเรียนที่อ่านหนังสือการ์ตูนภาพยกระดบัสตราคาเยามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้อ่านหนังสือการ์ตูนยกระดบัสตราคาเยา^{๓๗}

๑.๖.๑๑ **สามารถ เนียมสุวรรณ** ศึกษาผลการใช้การ์ตูนเคลื่อนไหวโปร่งใสประกอบเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะในวิชาจริยศึกษา นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ มีการสรุปการเรียนรู้พบว่า การ์ตูนเคลื่อนไหวโปร่งใสเป็นที่สนใจของเด็กระดับประถมและมัธยม การเคลื่อนไหวทำให้เด็กกระตือรือร้นในการเรียน ภาพที่ปรากฏบนจอทำให้เด็กตื่นเต้น สนใจที่จะเรียน ทำให้ต้องการจะเรียนต่อไป สื่อประเภทนี้สามารถผลิตและนำไปใช้ในระดับโรงเรียนที่ห่างไกลและจะได้ผลในการพัฒนาคุณภาพสื่อ^{๓๘}

๑.๖.๑๒ **เอกชัย ปุยะติ** ได้ทำการวิจัยการสร้างหนังสือการ์ตูนเรื่อง สังข์ศิลป์ชัย เพื่อใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ปีการศึกษา ๒๕๓๔ โรงเรียนไพศาลสามัคคี เป็นกลุ่มทดลองและโรงเรียนบ้านหนองแกเป็นกลุ่มควบคุม กลุ่มละ ๓๐ คน ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มที่อ่านหนังสือการ์ตูนประกอบการเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มที่เรียนโดยไม่ใช้^{๓๙}

๑.๖.๑๓ **วิไลศักดิ์ เห่งบุญมา** ได้สร้างหนังสือการ์ตูนประกอบการเรียนเรื่อง “บุคคลสำคัญ” กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ จำนวน ๕๐ คน ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบการเรียนมีความคงทนในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม^{๔๐}

^{๓๖} สุรศักดิ์ ปาเฮ, **คู่มือการเป็นนักบริหารการศึกษามืออาชีพ**, วารสารวิชาการ ๓,๖ (มิถุนายน ๒๕๓๒),๗๖.

^{๓๗} อมรรัตน์ เกสรวัฒนะ, **การจัดการบริการสื่อการสอน**, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๓๓), หน้า ๗๑.

^{๓๘} สามารถ เนียมสุวรรณ, “การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการ์ตูนเคลื่อนไหวโปร่งใสวิชาจริยศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ที่มีการสรุปบทเรียนแตกต่างกัน ๒ แบบ”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๓๓).

^{๓๙} เอกชัย ปุยะติ, “การสร้างหนังสือการ์ตูนเรื่องสังข์ศิลป์ชัยเพื่อใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓).

^{๔๐} วิไลศักดิ์ เห่งบุญมา, “การสร้างหนังสือการ์ตูนประกอบการเรียน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเรื่องบุคคลสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (กรุงเทพมหานคร: ๒๕๓๕).

๑.๖.๑๔ **ปรีชา ประจักษ์ทอง** ได้ศึกษาเรื่องการใช้การ์ตูนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนอัสสัมชัญ ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการ์ตูนมีความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนว.๐๐๑ และนักเรียนที่เรียนด้วยการ์ตูนมีพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์เพิ่มสูงขึ้น^{๔๑}

๑.๖.๑๕ **ภณิตา จันทรส่อง** ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างหนังสือการ์ตูนภาพยกระดักที่มีเสียงดนตรีประกอบ เพื่อส่งเสริมการอ่านภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ผลการการศึกษาปรากฏว่า หนังสือการ์ตูนภาพยกระดักที่มีเสียงดนตรีประกอบที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทำแบบทดสอบหลังการอ่านหนังสือการ์ตูนที่มีเสียงดนตรีประกอบสูงกว่าการทำแบบทดสอบก่อนการอ่าน และผลการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ประเมินคุณภาพของหนังสือการ์ตูนยกระดักที่มีเสียงดนตรีประกอบอยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนผลจากการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ประเมินคุณภาพของหนังสือการ์ตูนภาพยกระดักที่มีเสียงดนตรีประกอบนักเรียนมีความชอบอยู่ในเกณฑ์ชอบมาก^{๔๒}

๑.๖.๑๖ **ทับทิม สุริยสุภาพงษ์** ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะในการอ่านจับใจความภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการสอนและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการสอบแบบปกติและใช้บทเรียนการ์ตูนสำหรับกลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ปีการศึกษา ๕๕๕๕ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (มอดินแดง) จำนวน ๙๘ คน แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและทดลองกลุ่มละ ๔๙ คน ผลการวิจัยพบว่าทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ โดยกลุ่มที่ใช้การเรียนแบบบทเรียนการ์ตูนมีผลการเรียนที่ดีกว่า^{๔๓}

๑.๖.๑๗ **สมาน เขียวเขว่า** ศึกษาวิจัยเรื่องการผลิตหนังสือการ์ตูนประกอบการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเรื่องจังหวัดของเรา ประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนบ้านหนองฉิม (สิงห์จันทร์บำรุง) อำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา ๒๕๔๓ จำนวน ๒ ห้องเรียน นักเรียน ๗๒ คน ผลการวิจัยพบว่า การผลิตหนังสือการ์ตูนประกอบการเรียนการสอน ได้ค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ

^{๔๑} ปรีชา ประจักษ์ทอง, “การใช้การ์ตูนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนอัสสัมชัญ”, **วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๔๖).

^{๔๒} ภณิตา จันทรส่อง, “การสร้างหนังสือการ์ตูนภาพยกระดักที่มีเสียงประกอบ เพื่อส่งเสริมการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖”, **วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต** (สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา), (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑).

^{๔๓} ทับทิม สุริยสุภาพงษ์, “การพัฒนาแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะในการอ่านจับใจความภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** (คณะศึกษาศาสตร์:มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๕).

๐.๕๕ แสดงว่า หนังสือการ์ตูนประกอบการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเรื่องจังหวัดของเรา มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนได้^{๔๔}

จากการศึกษาและสืบค้นเอกสารและงานวิจัยดังที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ยังไม่ปรากฏว่ามีเอกสารหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับแนวคิดการสอนธรรมชาติแก่เด็กผ่านสื่อการ์ตูนพุทธประวัติ ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาวิจัยเรื่องนี้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑.๘.๑ ทำให้ทราบแนวคิด ทฤษฎี กำเนิดและพัฒนาการเกี่ยวกับการ์ตูน
- ๑.๘.๒ ทำให้ทราบเนื้อหาสาระของการ์ตูนพุทธประวัติและหลักธรรมที่สอดแทรกในการ์ตูนพุทธประวัติ
- ๑.๘.๓ ทำให้ทราบความเข้าใจธรรมะของเด็กผ่านสื่อการ์ตูนพุทธประวัติ

^{๔๔} สมาน เขียวเขว้า, “การผลิตหนังสือการ์ตูนประกอบการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเรื่องจังหวัดของเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔).